

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№3/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 326 sahifa,
20-mart, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Ta'lim jarayonini transformatsiya qilishning samarali yo'llari.....	10
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna	
Maktab darsliklari innovatsion o'qitish vositasi sifatida.....	14
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi	
O'quvchilarda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali usullari.....	18
Aliyeva Shahrizoda Berdimurod qizi	
Fizikada darsdan tashqari to'garak mashg'ulotlarida (7-sinf) o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish	20
Allayarova Sayyora Xadjibayevna	
Kouching texnologiyalari asosida bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarining amaliy kompetentligini rivojlantirish.....	26
Axmedova Sarvinov Azatovna	
Pedagogik ta'limda klaster metodlarining dunyo mamlakatlari tajribasidagi o'rni.....	29
Badalov Dilmurod Abdixalilovich	
Human-AI Collaboration in Teaching: a New Paradigm in Pedagogy	32
Baxarova Asila Shermatovna	
Orienting 7th-Grade Students Towards Career Choices Through Interdisciplinary Teaching of Physics	35
Boyturayeva Gulbahor Kamoliddin qizi, Zakhidov Ibrokhimjon Obidjonovich	
Muhandislik sohasi ta'lim yo'nalishi bo'yicha tadbirkorlik g'oyasini shakllantirish usullari	41
Butayev Tuxtasin	
Chet tillarini o'rganishda e'taklarning roli va ahamiyati	46
Djuraeva Gavxar Normurotovna	
Ta'limda "boshqaruv", "kompetentlik" hamda "boshqaruv kompetentligi" tushunchalari.....	49
Egamberdiyeva Gulxayohon Bahodir qizi	
Grammar in Spoken and Written Communication: Practical Aspects – the Use of Communication and Common Errors in Grammar Usage	53
Elmirzayeva Maftuna Dusmurod kizi, Mustafoeva Nigina Shuhrat qizi	
Gadjetlar bolaning rivojlanishi va sog'lig'iga qanday ta'sir qiladi	57
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellash kompetensiyalarini rivojlantirish.....	61
Haydarov Mirjalol Shog'dorovich	
Innovatsion yondashuv asosida "Qon aylanish sistemasi" mavzusi bo'yicha nazariy mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish metodikasi (8-sinf misolida).....	64
Ibragimova Kamola Zokirjon qizi	
"Bolalar folklori" fanini o'qitishda talabalar tadqiqotchilik kompetensiyasini akmeologik yondashuv asosida takomillashtirishning didaktik imkoniyatlari	68
Ilxamova Bibinur Po'latjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtidorli bolalar bilan ishlash texnologiyalari	71
Karimjonova Dilrabo Akbarali qizi	
Gamification in Primary School: How Game-Based Methods Increase Motivation to Learn.....	74
Khaitova Nazokat	
Enhancing Project Competencies in Academic English: Integrating Music, Drama, and Technology in Engineering Education.....	78
Abdullayeva Komila Timurovna	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limni tashkil etishning dolzarb masalalari.....	81
Mamatisayeva Surayyo Axmadjon qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining boshlang'ich sinflarida "Lesson study" metodikasidan foydalanish.....	87
Muradova Feruza Abdurazak qizi	
Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyasini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	90
Musaeva Umida Xolmatjonovna	

Zamonaviy ta'limga asoslangan maktabgacha ta'lim tashkilotlarining didaktik salohiyatini takomillashtirish masalalari.....	94
<i>O'rinova Feruza O'ljayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalar – ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida	98
<i>Otabek Abduraxmonov</i>	
The Development of Technical University Students' Skills for Creative Engineering Projects	102
<i>Parmankulov Farkhod Nurali ugli</i>	
Ijodkorlik asosida bo'lajak tarbiyachilar kasbiy kompetentligini shakllantirish	110
<i>Quysinova Shahlo Nasim qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quv jarayonini loyihalashtirishda innovatsion yondashuv	114
<i>Rahmonov Azamat Ruzvonovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning integrativ yondashuv asosida kreativ qobiliyatini shakllantirish	117
<i>Riskitillayeva Nihola Abduvohid qizi</i>	
Kasbiy rivojlanishning umumiy konsepsiyasi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	120
<i>Turg'unov Axror Yodgor o'g'li</i>	
Ona tili ta'limida fonetik va orfografik mashqlar tasnifi.....	124
<i>Urazboyeva Sabohat Ortiqboyevna</i>	
Shaxs oti yasovchi -chi affiksining faollashuvi	128
<i>Usmanov Abdijabbar Norbo'tayevich</i>	
Experimental Study of Developing Students' Inclusive Readiness in Higher Education Pedagogy Based on a Competency Approach.....	131
<i>Xafizova Umida Juraboy qizi</i>	
Texnik sohalar bo'yicha ingliz tilidagi terminologiyani o'rgatish metodikasi.....	134
<i>Xolxodjayeva Dilfuza Shoakrom qizi</i>	
Biologiya o'quv fanidan olimpiadalar tashkil etishning pedagogik shart- sharoitlari	139
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tarixiy paradigmalarining shakllanishi va ularning rivojlanish bosqichlari.....	143
<i>Ziyoieva Irodaxon Umidjon qizi</i>	
Теоретические основы профессиональной рефлексии в педагогической деятельности.....	147
<i>Мухсиева А. Ш., Исохонова А. Ш.</i>	
Анализ основных проблем начального образования в контексте современных вызовов.....	150
<i>Латипова Маърифат Салохиддиновна</i>	
Pedagogik faoliyatda praksiologiyaning o'rni.....	155
<i>Kaldibekova Anargul Sotbarovna, Rahmonova Sevara Burxon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubiyoti.....	158
<i>Ashurova Difuza Nabiyeuna, Shokirova Durdona Shuxrat qizi, Toshtemirova Kamola Ergashevna</i>	
Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning xorij tajribasi	162
<i>Ahmadova Kamola Ahmad qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda jahon tajribasi (Germaniya tajribasi misolida)	166
<i>Aminova Nodirabegim Hasanjonovna</i>	
Talabalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishda Crossfit mashg'ulotlarining roli	171
<i>Arabbayev Xurshidbek Xusniddinovich</i>	
Turistik terminlarning etimologik manbalarini Scaffolding metodi yordamida o'rganishning nazariy-metodologik asoslari.....	175
<i>Ashurov Nurbek Oybek o'g'li</i>	
The Problem of Oral Diseases	179
<i>Babayeva N. M.</i>	
Biomexanik tahlil asosida yadro irg'itish texnikasini takomillashtirish samaradorligi	182
<i>Djabbarov Ahror Islamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiya tushunchalarini rivojlantirishda art-pedagogikaning nazariy asoslari.....	186
<i>Gulboyev Akbar Tuxtayevich</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida xorij tajribalaridan foydalanish.....	190
<i>Islomov Maruf Abdushukurovich</i>	

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni STEAM texnologiyasi asosida intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning amaliy tizimi	193
Jo'rayeva Dilafr'o'z Shuxrat qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda liderlik sifatlarini rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlarini tashkil etish	197
Kadirova Nilufar Mirkarim qizi	
Harakatli o'yinlar vositasida ijtimoiy moslashuvchanlik va hamkorlikni shakllantirish texnologiyasi	201
Karimova Sadoqat	
Musiqaviy ritmik gimnastikada foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	206
Kazakov Shavkat Norqobilovich	
Creativity of Students in the Process of Independent Education	209
Kurbanova Buzaynab Nurmukhammadiyevna	
Qashqadaryo viloyatida faoliyat ko'rsatayotgan bolalar musiqa va san'at maktablarining umumiy tarixi....	213
Moxira Maxmanova	
Futbol sportini rivojlantirishning maqsad va vazifalari	217
Nigmanov Maxkam Mamurjanovich	
Talabalarda kooperativ kompetentlikni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida	220
Qudratxo'jayeva Dilshodaxon G'ayratilla qizi	
The Methodology of Teaching Graphic Elements in the Python Programming Language	223
Rajabova Gulchekhra Salomovna	
Tizimli yondashuv otmning ilmiy-ta'limiy potensialini shakllantirish omili sifatida	227
Saidova Zarifa Uskanboy qizi	
Koxlear implantatsiyaning kelib chiqish tarixi va koxlear implant samaradorligi.....	230
Salimova Hilola Rustamovna	
Talaba qizlarga musiqa yordamida badiiy gimnastika arqonida bajariladigan mashqlarni o'rgatish va takomillashtirish.....	235
Sultonova Musharafxon Xudoykul qizi	
Fizika darslarida o'quvchilarda ma'naviy va axloqiy tarbiyani shakllantirish metodikasi	239
Turabova Lobar Xusen qizi	
Boshlang'ich sinflarda o'qishga o'rgatish metodikasi: an'anaviy va innovatsion yondashuvlar.....	242
Yusupova Sanobar Odil qizi	
Актуальные методы и инструменты на уроках рки при изучении синонимов, антонимов и фразеологизмов.....	245
Алиева Малика Шухратовна	
Нейроупражнения как средство повышения познавательных навыков у детей начальной школы....	248
Бабаназарова Мафтуна Назарбековна	
Диалогическая структура романа: взгляд через призму автора	251
Шиманская Диана Боходировна	
O'zbek va rus adabiyotida drabbl janri: Anton Chexov va Abdulla Qahhor ijodi misolida	254
Annayeva Lola Rasulovna	
O'zbek tilida zamonaviy lingvistik tendensiyalar: yangi so'zlar, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat ta'siri	257
Absalomova Dildora Ravshanovna	
Mehnatsevarlik tushunchasining psixologik va pedagogik tahlili.....	261
Axmadaliyeva Muxarramoy Olimjon qizi	
Umumta'lim maktablarida interfaol metodlar yordamida ingliz tili mashg'ulotlarini tashkil etish yo'llari.....	263
D. A. Mirsagatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning bog'langan nutq rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	267
Irkinova Iroda	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik boshqaruvni takomillashtirish va ta'lim sifatini oshirish mexanizmlari.....	271
Akmalova Mohinur Zafarovna, Ismoilova Farangiz Xasan qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida TRIZ texnologiyasidan foydalanish.....	275
Kodirova Madina Kobuljon qizi	
Boshlang'ich sinf darslarida darsliklar bilan ishlashning ahamiyati	278
Kubayeva Nilufar Shuhrat qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning innovatsion metodik tizimi.....	281
Nosirova Ra'no Xamidovna	

Tarix darslarida axloqiy qadriyatlarni o'rgatishning innovatsion metodlari: interfaol usullar va texnologiyalardan foydalanish	284
Rayxona Surobova	
Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish	288
Safarova Sojida Saxaddin qizi	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llash orqali talabalariga siydik tosh kasalliklarining o'qitishni takomillashtirish	291
Soliyev Muzaffarjon Baxtiyorjon o'g'li	
Phrasal Verbs and Their Role in Everyday English	295
Zuvaytova Sarvinoz Nusraxon kizi	
Значение толерантности в современном образовании	298
Бекбосинова Зияда Куралбай кизи	
Лингвистика: история, основные концепции и современные тенденции	301
Юлдашева Дилноза Бекмуродовна	
Shaxmat sporti orqali strategik fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning psixopedagogik asoslari	304
Rajapov G'olibbek Oripovich	
Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini sinergetik yondashuv asosida rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	308
Yusupova Dilnoza Fayzullayevna	
The Influence of Shakespeare on Modern English Literature	311
Ismoilov Anvar Rustamovich, Ismoilova Shaxzoda Isroilovna	
Talabalar estetik madaniyatini rivojlantirishda badiiy pedagogika imkoniyatlaridan foydalanishning nazariy asoslari	315
Z. Q. Akramjanova	
Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	319
Pardayeva Zilola Suvankulovna	
Ta'lim sifatini oshirishda interfaol usullarning o'rni	322
Lapasova Zebiniso Xidirovna	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MAKTAB TA'LIMIGA TAYYORLASHNING INNOVATSION METODIK TIZIMI

Nosirova Ra'no Xamidovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti "Maktabgacha ta'lim metodikasi"
kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'quv-tarbiyaviy faoliyatida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning metodik tizimi hamda uni amaliyotga tadbiq etish masalalari xususida fikr bayon etilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim tizimi, tashkilot, yosh avlod, aqliy-intellektual rivojlanish, ko'nikma, ma'naviy salohiyat, maktabga tayyorlash, takomillashtirish.

Abstract: The article presents an opinion on the reforms being carried out in order to further improve and develop the pre-school education system in our country, the methodological system of preparing children for school education within the educational activities of preschool educational organizations, as well as the issues related to its practical implementation.

Key words: preschool education system, institution, the younger generation, mental, intellectual, and spiritual development, preparation for school, improvement.

Аннотация: В статье представлено мнение о реформах, проводимых в целях дальнейшего совершенствования и развития системы дошкольного образования в нашей стране, методической системы подготовки детей к школьному обучению в образовательной деятельности дошкольных образовательных организаций, а также о вопросах её практической реализации.

Ключевые слова: система дошкольного образования, учреждение, подрастающее поколение, умственное, интеллектуальное и духовное развитие, подготовка к школе, совершенствование.

KIRISH

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim faoliyatini monitoring qilish, tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish, tarbiyalanuvchilar shaxsiy fazilatlarini tarkib toptirish, maktabgacha ta'limda bolalar qamrovini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. "Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsiyalarni, ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish" vazifalar belgilangan.

Bu borada tarbiyalanuvchilar ehtiyojlarini qondirish, qobiliyatlari, potentsiali, yoshiga xos psixik xususiyatlarini rivojlantirish, turli metodlarni qo'llash hamda kompleks rivojlanishini ta'minlashga doir nazariy-metodologik asoslarni takomillashtirish, ta'lim sifati va samaradorligi uyg'unligini asoslovchi tizimni yaratishni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga innovatsion metodik tizim asosida tayyorlash masalasi xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. Xususan, Vygotskiy (1984) bolalarning aqliy rivojlanish bosqichlarini ta'kidlab, maktab ta'limiga tayyorgarlik ko'rishda bolaning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasidan foydalanishni taklif etadi. Shuningdek, Montessori (2010) metodikasi bolalarni individual qobiliyatlarini hisobga olib, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishni muhim deb hisoblaydi.

Mahalliy olimlardan Nuriddinova (2018) maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim-tarbiyasiga innovatsion yondashuv zarurligini, bunda o'yin texnologiyalarining samaradorligini ta'kidlagan. Olimaning fikricha, o'yin orqali bolaning psixologik, aqliy va ijtimoiy ko'nikmalari samarali shakllanadi. Yana bir mahalliy tadqiqotchi Umarova (2020) bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan

(AKT) foydalanishni tavsiya etadi. Ushbu texnologiyalar bolalarda bilim olishga qiziqishni oshirib, ularning innovatsion fikrlashini shakllantirishda samarali vosita ekanligi ko'rsatilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tarbiyachining asosiy vazifalaridan biri – tarbiyalanuvchilarning kundalik faoliyatini mazmunli tashkil etish, muammoli vaziyatlarni hal etishga o'rgatishdan iborat. Natijada, ta'lim oluvchilarning har birida turli hayotiy vaziyatlardan oson va yengil chiqish sifatleri shakllanadi. Pedagogik-psixologik kuzatuv natijasida "Maktabga tayyorlash" quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi: Jismoniy barkamollik – bolaning sog'lomligi, harakat ko'nikmalari, qo'l barmoqlari va ko'rish-harakat muvofiqligi rivojlanganligi bilan tavsiflanadi.

Bilish faolligi – shaxs sifatida tayyorligi, atrof-olamga, kattalar va o'zgalarga, o'simliklar va hayvonot olami bilan tanishtirish, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish orqali ortadi. Intellectual jihatdan tayyorgarlik – bolalarda erkin, mantiqiy fikrlash, mustaqil va ijodiy yondashish malaka va kompetensiyalarining namoyon bo'lishi bilan belgilanadi. Ta'lim oluvchining maktabda o'qishi nutqining qay darajada rivojlanishiga bog'liq bo'ladi. Shuning uchun ham metakognitiv ko'nikmani shakllantirishda bolalarning nutqi va mantiqiy tafakkurini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

O'quv-tarbiyaviy faoliyat jarayonida, ya'ni nutqiy ko'nikma va malakaning rivoji, bolaning mustaqil va erkin fikrlashi, ona tilini o'zlashtirganligi yutuqlarida, hikoya so'zlab berish, mushohada yuritish, tasavvurini izohlash, ravon so'zlash kabi omillar orqali rivojlanadi. Bundan tashqari, aqliy rivojlanishida namunaga qarab rasm chizish, o'quv topshiriqlarini bajarish ham muhim sanaladi.

Tarbiyalanuvchilarning maktabda o'qish samaradorligi ularning psixologik jihatdan tayyorgarlik darajalariga bevosita bog'liq. 6–7 yoshli bolalarning maktab ta'limiga tayyorligi oiladagi ta'lim-tarbiyaga ham uzviy bog'liq bo'ladi. Mazkur vazifalar bolaning ijtimoiy muhitdagi o'rni, bo'lajak o'quvchi immuniteti shakllanishida ham muhim o'rin egallaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

6–7 yoshli bolalar metakognitiv ko'nikmalar yordamida ijtimoiy hayotdagi voqealarni tahlil qiladi, voqea va hodisalar, insonning jamiyatdagi o'rni, boshqalar mehnatiga hurmat kabi tushunchalarni izohlab bera olishlari kerak. Buyum va narsalarning rangi, shakli va xususiyatlarini o'rgatishning o'zi yetarli emas. Shuningdek, har bir buyum jamiyat a'zolarining mehnati mahsuli ekani, ularni yaratishda turli kasb egalari ishtirok etishi, kattalar mehnati boshqa odamlarga ham zarur ekani tegishli shakllarda namoyon etilishi lozim.

Bolalarni oila sharoitida jamiyat hayotidagi muhim hodisalar va ularni o'rab turgan atrof-muhit bilan batafsil tanishtirish maqsadga muvofiq. Maktabgacha ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan 6–7 yoshdagi bolalar bilimlarni umumiy shaklda, ya'ni jamoaviy xarakterdagi mehnat orqali egallaydi va uning ijtimoiy ahamiyatini anglay boshlaydi. Narsa va buyumlarning farqi hamda xususiyatlarini oilada birgalikdagi mehnat orqali o'rgatish tavsiya etiladi. Maktabda o'qish bola hayotining muhim mezoniga aylanib, kelajakda jamiyatdagi o'rnini topishida poydevor bo'lib xizmat qiladi. O'yin faoliyati asta-sekinlik bilan o'qish faoliyatiga o'tadi. Bola uchun ta'lim faoliyati yetakchi o'ringa chiqadi: kun tartibiga rioya qilinadi, faoliyat rejimi o'zgaradi, erkin vaqt qisqaradi, o'quvchilik burchi va mas'uliyati ortadi.

Tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatadiki, bolaning maktab ta'limiga tayyorgarligi uning psixik taraqqiyoti bilan bevosita bog'liq. Unda metakognitiv ko'nikmalarni shakllantiruvchi komponentlar maktabgacha va boshlang'ich ta'lim o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. 6–7 yoshli bolaning kompleks tayyorgarligi quyidagilardan iborat: elementar matematik tasavvurlar, nutq, o'qish va yozish malakalari, ijtimoiy-hissiy va ijodiy rivojlanish kompetensiyalari.

Tarbiyalanuvchilarning aqliy tayyorgarligi bilish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq. Ma'lumki, bilish jarayoni orqali bolalar atrof-olamni anglaydi, voqea-hodisalarni tahlil qiladi va ularga shaxsiy munosabatini bildiradi. Bu jarayonda bola sezish qobiliyati orqali narsa-buyumlarning o'ziga xos xususiyatlarini idrok etadi. Aqliy faoliyat orqali esa o'quv faoliyati elementlarini o'zlashtiradi, o'qituvchining ko'rsatmasiga asosan o'quv topshiriqlari va vazifalarni bajaradi, natijada tanqidiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi.

Bolaning nutqining yuqori darajada bo'lishi aqliy tayyorgarlikning muhim vositasi hisoblanadi. Aniq va ravon gapira olish, boy lug'at zahirasiga ega bo'lish, erkin fikrlash va faol nutqiy faoliyat – bular maktabga tayyorlanayotgan tarbiyalanuvchining yetukligini belgilaydi. Bo'lajak o'quvchiga qo'yiladigan talablar maktab ta'limining samarali bo'lishini kafolatlaydi. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limning amaldagi dasturlarini qiyoslash natijasida ular o'rtasida ma'lum izchil aloqa mavjudligi aniqlanadi. Masalan, ona tili, matematika kabi ayrim fanlar bo'yicha uzviylik mavjud.

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limni optimallashtirish, ta'lim metodlari va vositalarida ham aks etishi muhim. Maktabdagi dars va maktabgacha ta'limdagi o'quv-tarbiyaviy faoliyat bir qator o'ziga xos jihatlarga

ega, ammo shu bilan birga uyushtirilgan ta'limning asosiy shakllari sifatida ulargagina xos bo'lgan ichki umumiy xususiyatlar majmuiga egadir. Faoliyat (mashg'ulot) va darsning mazmuni dasturlashgan aniq, tashkiliy va vaqt jihatidan cheklanganligi, pedagogning etakchilik roli, ilmiylik kabi umumiy xususiyatlar ta'lim shakllaridagi izchillik uchun zamin yaratadi.

Maktabgacha ta'limdagi mashg'ulotlarda bolalarda o'quv faoliyatining elementlari tarkib toptiriladi, o'z xatti-harakatlarini ixtiyoriy boshqarish qobiliyati, maqsadga yo'nalgan aqliy ish faoliyati tarkib toptiriladi. Bularning barchasi 6–7 yoshdagi bolalarni ta'limning yangi sharoitlariga faol kirishishga tayyorlaydi. Shu o'rinda, ta'lim turlari o'rtasidagi uzviylik maktabgacha va boshlang'ich ta'limda bola shaxsini kompleks rivojlantirishni ta'minlaydi.

Tadqiqotda biz bolani maktabga tayyorlash metodikasini takomillashtirishga e'tibor qaratdik. Bunda biz maktabgacha ta'lim va tarbiya davlat standarti hamda ilk qadam davlat o'quv dasturida belgilab berilgan bolaning rivojlanish soha kompetentsiyalariga tayandik. Bolani o'qishga tayyorlashga yo'naltirilgan metodlar va texnologiyalar, ta'lim-tarbiya shakllari va vositalaridan foydalanildi.

Tajriba sinov davrida maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning metodik tizimi takomillashtirildi. Ya'ni, geometrik shakllar va raqamlarni o'rganish metodikasi. Unda dastur talablari va 1-sinfning tabiat va matematika fani mazmuniga oid mashg'ulotlar integratsiyasi ko'zda tutilgan. U kim? Bu nima? Abakus texnologiyalaridan amaliyotda samarali foydalanildi.

Sabab-oqibat munosabatlarni o'rganish metodikasi. Bu metodika orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlari 6–7 yoshdagi tarbiyalanuvchilari bilan "Nima uchun?", "Keyin nima bo'ladi?" kabi mantiqiy fikrlashga doir metodlardan foydalanildi. Seriyali va syujetli rasmlar orqali voqea-xodisalarning mantiqiy ketma-ketligi o'rganildi. Topshiriqlarni mantiqiy ketma-ketlikda bajarish metodlari. Bunda "Ilm-fan va tabiat" markazi, "San'at", "Syujetli rolli o'yinlar va dramalashtirish" markazida faoliyat olib borildi. 6–7 yoshdagi tarbiyalanuvchilar bilan "Nutq va jismoniy harakat" traektoriyasi, "Arxitektor" va "Muhandis" texnologiyalaridan foydalanildi.

Natijada tarbiyalanuvchilar mantiqiy va ijodiy fikrlash kompetentsiyasiga ega bo'ldi. Teskari ta'lim metodikasi. Bolalarni maktabga tayyorlashning didaktik ta'minotini o'z ichiga olib, tarbiyalanuvchilarga topshiriqlarni uyda mustaqil va erkin bajarishlari tavsiya etildi. Natijada ularda o'z faoliyatlarini tashkil etish motivatsiyasi paydo bo'ldi. Bolani maktabga tayyorlash metodikasi. Bu metodikada "Aqli qadam", "Erudit" maxsus dasturlari asosida o'yinli o'quv topshiriqlari bajarildi, pedagogik jarayonda erkinlik, ko'rgazmalilik, vaziyatboplik tamoyillariga ustuvorlik berildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Biz tavsiya etgan metodik tizim bolalarning akademik traektoriyasini samarali tashkil etishga qaratilgan. Bunda rivojlanish sohasining barchasi qamrab olingan bo'lib, maktabga tayyorlashning yo'l xaritasi tushuniladi. Akademik traektoriyaga bolaning o'quv faoliyatini amalga oshiruvchi vaqtinchalik ketma-ketlik kiradi. Mazkur ta'lim marshruti moslashuvchan va o'zgaruvchan xususiyatga ega bo'lib, unda yuzaga kelgan muammolarni yechimini topadi. O'quv mashqlari akademik va integratsion xarakterda bo'lib tavsiflanadi. Pedagog va bola o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.05.2019 y., 07/19/4312/3106-son. <https://www.lex.uz/uz/docs/-4545884>
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-son Qarori. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.12.2020 y., 09/20/802/1658-son. <https://www.lex.uz/uz/docs/-5179335>
3. Hamidovna, N. R. (2020). Preparation of children in schools by making technological techniques in pre-school education. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(2), 120-124.
4. Nosirova, R. K. (2020). Methodology for teaching outdoor games in preschool institutions. *Academic Research in Educational Sciences*, 1(4).
5. Eshmamatova Yu.T., Gaynazarova G.A. (2025). Bolalarni maktabga tayyorlashning zamonaviy texnologiyalari. *Modern Education and Development*, 18(8), No. 1, P169-175.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.